

Вважаємо, що питання про взаємодію програм в умовах варіативності змісту виховання і навчання має вирішуватися шляхом вибору дошкільними закладами в умовах демократичного розвитку національної системи дошкільної освіти.

Отже, гуманістична спрямованість є найвиразнішою ознакою мети нової освіти на філософському рівні. Гуманізація є найсуттєвішою ознакою нового педагогічного мислення, яке стверджує полісуб'єктну сутність виховного процесу. Гуманізм має стати цінністю, нормою і принципом педагогічної діяльності.

Використана література:

1. Абраменкова В. В. Развитие гуманных отношений ребенка и социальная психология детства / В. В. Абраменкова // Вопросы психологии. – 1986. – № 4. – С. 27-36.
2. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике. – М. : Изд. Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 496 с.
3. Бех І. Д. Біля витоків сутності особистості / І. Д. Бех // Шлях освіти. – 1999. – № 2. – С. 10-14.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: Навчально-методичний посібник: У 2-х кн. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. – 342 с.
5. Бех І. Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості / І. Д. Бех // Рідна школа. – 1995. – № 9. – С. 23-25.
6. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : [науково-методичний посібник] / М-во освіти України. Ін-т змісту і методів навчання. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
7. Божович Л. И. Проблемы формирования личности : [избр. психол. труды] / Л. И. Божович ; под ред. Д. И. Фельдштейна. – [3-е изд.]. – М. : МПСИ, Воронеж : Изд-во НПО МОДЭК, 2001. – 349 с.
8. Бондаревская Е. В. Личностно-ориентированное образование: опыт разработки парадигмы. – Ростов-на-Дону, 1997. – 165 с.
9. Бондаревская Е. В. Научно-теоретические основы личностно-ориентированного образования. Личностно-ориентированный образовательный процесс: сущность, содержание, технологии. – Ростов-на-Дону, 1995. – 254 с.
10. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания. – Ростов-на-Дону : Учитель, 1999. – 183 с.
11. Василь Сухомлинський і дошкільня Полтавщини / автор-укладач о.п. Сімон. – Полтава : ПОІППО, 2008. – 200 с.
12. Газман О. С. Гуманизм и свобода // Гуманизация воспитания в современных условиях. – М., 1995. – С. 3-13.
13. Газман О. С. Педагогика свободы: путь в гуманистическую цивилизацию XXI века // Новые ценности образования. Вып. 6. – М., 1996. – 193 с.
14. Гончаренко А. М. Педагогічні умови становлення гуманних взаємин старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 “Дошкільна педагогіка” / А. М. Гончаренко. – К., 2003. – 20 с.
15. Калмиков Г. В. Випереджаючи свій час: гуманістичний погляд у майбутнє / Г. В. Калмиков // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 4. – С. 116-123.
16. Калуська Л. Василь Сухомлинський – гуманістична педагогіка / [укл. Л. Калуська] // Дитячий садок. – 2007. – 34 (418) вересень. – С. 32-33.
17. Козлюк О. А. Вплив сім'ї на формування гуманістичного спілкування у старших дошкільників / О. А. Козлюк // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців 17-18 травня 2007 року, м. Рівне / М-во освіти і науки України, РДГУ. – Рівне : РВВ РДГУ, 2007. – С. 39-40.
18. Сериков В. В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии. Волгоград, 1994. – 156 с.
19. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку “Впевнений старт”. – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 104 с.

Аннотация

В статье проанализированы основные тенденции реализации идей гуманистического подхода в подготовке старших дошкольников к обучению в школе через содержание современных программ дошкольных учебных заведений.

Ключевые слова: гуманизм, гуманистическое воспитание, непрерывность обучения, личностно-ориентированное воспитание.

Annotation

The article analyzes the main trends in implementing the ideas of humanistic approach to the training of senior preschool children for school through the contents of modern pre-school programs

Keywords: humanism, humanist education, continuous learning, student-centered education.

УДК 378-057.875:37.011.3-051]:37.091.12:005.963.5 НПУ

Назаренко О. В.

РОЗРОБКА НАУКОВЦЯМИ-ПЕДАГОГАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА ПИТАНЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У 20–50-Х РР. ХХ СТ.

З перших років існування Київського інституту народної освіти в наукових пошуках педагогів закладу проблеми професійної підготовки майбутніх учителів займали важливе місце. Вчені розробляли питання змісту та якості викладання педагогічних дисциплін, організації та проведення педагогічної практики студентів, формування в майбутніх педагогів необхідних вмій та навичок та ін.

Особливу увагу дослідники приділяли проблемі практичної підготовки фахівців для народної освіти, зокрема педагогічної практики студентів. Слід зазначити, що якість педагогічної практики в 20-х рр. ХХ ст. – одне з центральних питань для КІНО. Інститут співпрацював з десятками кращих дитячих навчальних закладів, де студенти здобували практичні вміння та навички. Керівники та організатори практики, серед яких були К. Ф. Лебединцев, С. Г. Майліс, Б. С. Манжос, О. М. Раєвський, постійно працювали над підвищенням рівня підготовки практикантів. Досвідчені педагоги та вчені стимулювали студентів до пошукової діяльності, залучаючи їх до роботи педагогічного музею про життя та діяльність школярів, створеного при інституті на основі матеріалів педагогічної практики [6].

Вдосконаленню процесу організації та проведення практики сприяли й наукові праці викладачів. Так, Г. М. Іваниця займався пошуком оптимальних шляхів організації педагогічної практики, підкреслюючи, що вона є не лише доповненням до циклу загальнопедагогічної підготовки. Учений пропонував проводити практику на всіх курсах навчання та визначив головні напрямки в її організації для кожного року. Так, на першому курсі варто організувати ознайомлення студентів з різними типами середніх навчальних закладів, на другому – пов'язати практику з теоретичною розробкою проблеми дитячого колективу, забезпечивши спостереження за різними формами організації колективів (дитячих будинків, дитсадків та шкіл). На останніх курсах, коли студенти переходять до активної практики, доцільно забезпечити тісний взаємозв'язок з дидактикою. Особливу увагу Г. М. Іваниця пропонував приділити зв'язку практики з предметними методиками [4].

Ідеї вченого сприяли вдосконаленню практичної підготовки студентів інституту, успішно реалізуючись в навчальному процесі. Як свідчать архівні матеріали, вже до кінця 20-х років педагогічну практику в КІНО вдалось організувати на належному рівні.

У 40-х роках ХХ ст. проблема практичної підготовки студентів знову стала актуальною. В цей період у вітчизняних педагогічних закладах якість практичної підготовки студентів дещо знизилась, що було пов'язано з введенням у навчальний процес політехнічної складової: студенти проходили виробничу практику, були зайняті суспільною роботою.

Згідно даних річних звітів КДПІ ім. О. М. Горького 50-х років ХХ ст., існували такі проблеми педагогічної практики: недостатня методична підготовка практикантів, недостатня обізнаність із шкільними програмами та підручниками, невідповідність до позакласної роботи в школі, а також мало уваги до використання студентами досвіду роботи вчителів. Тому вчені закладу присвятили низку педагогічних праць вирішенню саме цих питань. Більшість з них керували практикою студентів (Р. К. Барун, Т. Ф. Бугайко, Ф. Ф. Бугайко, М. М. Миронов, М. К. Тищенко, І. Е. Шиманський та ін.).

Т. Ф. Бугайко та Ф. Ф. Бугайко підкреслювали значення педагогічної практики, стверджуючи: практикант має можливість оцінити ступінь засвоєння теоретичного курсу та поповнити свої знання. Окрім того, в школі він зможе зрозуміти правильність обраної професії та побачити, скільки ще потрібно працювати над собою для того, щоб стати справжнім учителем. Науковці вважали корисною також практику спостережень за роботою вчителів. Спількування з учителями, обговорення відвіданих уроків дасть змогу отримати навички аналізу, узагальнення, планування [3].

В працях О. М. Астряба підкреслено необхідність організації багатогранної педагогічної практики. Це означає, що крім викладання важливо опанувати форми та методи позакласної роботи з дітьми, а також ознайомитись з організацією навчально-виховної діяльності в конкретній школі. Учений рекомендував більше уваги приділяти вибору школи для проходження педагогічної практики. Більш ефективно для студента, на його думку, практикуватись в одній школі, не витрачаючи кожного разу час на знайомство з класом. Таким чином виховний вплив студента на учнів буде значно більшим.

О. М. Астряб виділив практичні вміння та навички, які студенти повинні набути в процесі практики: вдосконалити вміння складати конспекти уроків, правильно триматись перед аудиторією, уважно спостерігати за уроками вчителя та уроками інших студентів, організувати позакласну роботу учнів, перевіряти й об'єктивно оцінювати знання учнів [1].

Досвід організації педпрактики в КДПІ ім. О. М. Горького висвітлено в публікаціях М. К. Тищенко. Вчений підкреслив, що керівники великого значення надають підготовчій роботі студентів та складанню індивідуального плану роботи практиканта. Спостереження та особисті враження рекомендують записувати в щоденник, який є не тільки показником рівня підготовленості студента, а й основою майбутньої самостійної діяльності. Організація відвідувань уроків кращих вчителів, на думку М. К. Тищенка, збагачує досвід практикантів, і краще не обмежуватися відвідуванням уроків в одній школі. Для аналізу уроків викладачі розробили комплекс питань і схему конспекту залікових уроків. Окрім того, писав учений, особлива увага приділялась організації практикантами допомоги відстаючим у навчанні школярам: ознайомленню з умовами їхнього життя та навчання, з'ясуванню причин відставання, індивідуальному підходу до кожного [5].

Проблеми здобуття практичних навичок навчально-виховної роботи студентів педагогічних ВНЗів розробляла Р. К. Барун, яка займалась організаційним та методичним забезпеченням практики в КДПІ ім. О. М. Горького. Одним з аспектів її досліджень було питання про систему проведення практикантами пробних уроків. Вона не погоджувалась з позицією педагогів, які вважали за необхідне роботу студентів з дітьми різного віку, а також проходження різних розділів навчальної програми. Для створення студентам умов, близьких до їх майбутньої професійної діяльності, Р. К. Барун пропонувала організувати

проведення системи уроків у одному класі. Таким чином практикант буде вчитися проводити уроки різних типів, а також зможе краще вивчити учнів, що є передумовою для успішної професійної підготовки [2].

Важливим питанням у наукових пошуках Р. К. Барун було також питання про виховну роботу студентів у школі та підготовка їх до ролі класного керівника. Причиною недоліків у виховній роботі молодих учителів Р. К. Барун вбачала в невідповідній педагогічній підготовці. Тому вона вважала за необхідне більше уваги надавати змістовному наповненню та організації системної цілісної практики. Це передбачає поступовий перехід від практики простих виховних форм до більш складних. Тобто такий підхід, коли педагогічна практика починається з виховання дитячого колективу в дитячому таборі, а наступного року продовжується в ролі помічника класного керівника (фактично студент повертається до простіших завдань), дослідниця вважала неправильним. У зв'язку з цим вона пропонує проводити поетапну педагогічну практику: проведення окремих виховних заходів на першому та другому курсах, опанування методикою виховної роботи в середніх класах на третьому курсі (без відриву від занять), комплексна практика помічником класного керівника на четвертому курсі. Після четвертого курсу влітку студент отримує навички керівництва дитячим колективом, закріплюючи вміння, отримані в попередні роки. Останній етап, на п'ятому курсі, передбачає комплексну практику в старших класах.

Р. К. Барун визначила такі методи здобуття студентами практичних знань про роботу класного керівника: спостереження, аналіз позакласних та позашкільних заходів, проведених учителями та студентами, обмін досвідом. Особливо корисним для студентів, зазначила педагог, є розповідь класного керівника про методи своєї роботи, про труднощі та шляхи їх подолання.

Досвід проведення педагогічної практики в теперішній час підтверджує, що виховна робота практикантів залишається проблемою, що вимагає вирішення. Молоді педагоги приходять в школу з достатньою предметною та методичною підготовкою, але до ролі класного керівника вони не готові, практично не мають досвіду організації дитячого колективу, проведення виховних заходів з учнями.

Отже, проблеми практичної підготовки майбутніх педагогів, що розроблялись викладачами НПУ імені М. П. Драгоманова впродовж 20–50-х років ХХ ст., досі не втратили актуальності, тому звернення до їхніх розробок може сприяти вдосконаленню професійної підготовки студентів. Низка недоліків в організації педагогічної практики сучасних педагогічних ВНЗів потребує уваги: формальний підхід до педагогічної практики, недостатня кількість годин для неї в навчальному плані, не досить тісна співпраця практикантів з учителями, недооцінка значення виховної роботи майбутніх педагогів у школах.

Використана література:

1. Астряб О. М. Про деякі елементи професійної підготовки студентів фізико-математичного факультету педагогічного інституту / О. М. Астряб // Наукові записки КДПІ. – Том ХVII. – Пед. серія № 1. – К., 1955. – С. 3-14.
2. Барун Р. К. Актуальні питання педагогічної практики студентів педагогічних інститутів / Р. К. Барун // Наукові записки КДПІ. Том ХХІХ. – К., 1958. – С. 79-93.
3. Бугайко Т. Ф., Бугайко Ф. Ф. Організація педагогічної практики студентів // Радянська школа. – 1952. – № 10. – С. 50-54.
4. Іваниця Г. М. Педагогічна практика студента-соцвихника і проблема методичної техніки / Г. М. Іваниця // Шлях освіти. – 1926. – № 3. – С. 26-36.
5. Тищенко М. К. Педагогічна практика студентів факультетів мови і літератури педвузів / М. К. Тищенко // Українська мова і література в школі. – 1954. – № 2. – С. 34-42.
6. Резолюція Київського бюро губкома КП(б)У від 2.8.24 р. до доповіді про Київський інститут народної освіти; звіти про роботу та бюлетні інституту. – ЦДАВОВУУ, Ф. № 166, оп. 4, спр. 634, 102 арк.

Анотація

В статті розкриваються основні засади розробки ученими-педагогами НПУ імені М.П. Драгоманова питань практичної підготовки майбутніх учителів і проблеми удосконалення процесу організації та проведення педагогічної практики.

Annotation

The article deals with the basic principles of researchers and educators of NPU named by M. Dragomanov's creating the tasks of practical teacher training and the problems of improving the process of organizing and taking place pedagogical practice.

УДК378-057.875:37.011.3-051]:37.091.33-028.22

Піскун О. В.

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Проблема підготовки педагогічних кадрів була і сьогодні залишається однією з найбільш актуальних у сучасному суспільстві. Традиційно в практиці університетської освіти склався знаннієвий підхід до організації педагогічного процесу, в ході якого увага і зусилля і тих, хто навчає, і тих, хто навчається, зосереджується лише на засвоєнні знань і відтворенні їх на практичних заняттях та на іспиті. До того ж,